

Kazachstan – monitor ekonomického vývoja **September 2018**

1. Aktuálny makroekonomický vývoj / očakávané trendy

Rast HDP za 8 mesiacov r. 2018 dosiahol 3,8 % a zaostal za očakávanou hodnotou 4,2 %. Produkcia v priemysle sa síce zvýšila celkovo o 4,7 %, nad republikový priemer sa však nedostalo 11 regiónov zo 17. Národná mena KZT v týchto dňoch láme historické rekordy voči USD a EUR, zvyšujú sa inflačné tlaky. Výmenný kurz KZT voči EUR v polovici septembra vyskočil až na 440 KZT/1 EUR, neskôr sa ustálil na hodnote 420 KZT/1 EUR, čo v porovnaní s májom 2018 predstavuje pokles o 10,5 %. Guvernér centrálnej banky A. Akišev v tejto súvislosti uviedol, že uvedené problémy súvisia s režimom protiruských sankcií, možným rizikom poklesu cien ropy, rastom sociálnych výdavkov a zvyšovaním úverovej zaťažnosti ekonomiky.

Investície do základného kapitálu firiem za január-august 2018 dosiahli 6 388,0 mld. KZT (15,2 mld. EUR) a medziročne sa zvýšili o 23,7 %. Prevládajúcim zdrojom investícií boli vlastné prostriedky firiem, ktoré vložili do svojho rozvoja 4 655,8 mld. KZT (11,1 mld. EUR) alebo 72,9 % celkových investícií do základného kapitálu. Hlavný podiel investícií smeroval už tradične do banského a ťažobného priemyslu (42,5 %), menej prostriedkov bolo vložených do operácií s nehnuteľným majetkom (13,5 %), dopravy a skladovania (13,0 %).

Rast HDP Kazachstanu v tomto roku by podľa výhľadu MMF z 19.9. mal dosiahnuť 3,7 % a mierne sa spomaliť na 3,1 % v r. 2019. Dôvodom zlepšenia ekonomického rastu (v porovnaní s hodnotami 3,2 % a 2,8% podľa predchádzajúcej prognózy z apríla 2018) je pokračujúci rast ťažby ropy, lepšie výsledky zahraničného obchodu a priemyselnej výroby, znižovanie deficitu platobnej bilancie.

Agentúra S&P potvrdila 10.9. dlhodobý a krátkodobý suverénny **úverový rating Kazachstanu** v zahraničnej a domácej mene na úrovni **BBB-/A-3 so stabilným výhľadom**. V hodnotení sa uvádza, že suverénna a vonkajšia bilancia účtov Kazachstanu by sa v priebehu nasledujúcich dvoch rokov mala udržať na „životaschopnej úrovni“.

Prezident N. Nazarbajev na spoločnom zasadnutí obidvoch komôr parlamentu 1.9. stanovil **sedem hlavných úloh, ktoré bude parlament riešiť v nasledujúcom období**:

1. riešenie problému tzv. samozamestnaných osôb a ich začlenenie do systému sociálneho zabezpečenia;
2. urobiť poriadok v sektore bývania, bytovej výstavby a služieb;
3. podporiť rozvoj malého a stredného podnikania;
4. prijať oparenia na rozvoj cestovného ruchu;
5. humanizácia legislatívy v oblasti ekonomických trestných činov;
6. zlepšenie legislatívy v oblasti agropriemyselného komplexu;
7. realizácia vládneho programu „Рухани жаңғыру“, ktorého úlohou je ochrana a rozvoj historicko-kultúrneho dedičstva Kazachstanu.

2. Podnikateľské prostredie / podpora podnikania/ aktivity firiem

Návrh na otvorenie úradu ISO v Kazachstane

Na zasadnutí hlavného sekretariátu medzinárodnej organizácie pre štandardizáciu ISO v Ženeve (25.9.) Kazachstan predložil návrh na vytvorenie regionálneho zastúpenia ISO v Strednej Ázii so sídlom v Kazachstane. Okrem toho navrhol vytvoriť jednotnú platformu na online tréning pri zavádzaní nových technológií v oblasti štandardizácie. V septembri 2017 bol Kazachstan zvolený za člena Rady ISO na roky 2018-2020.

Výstavisko EXPO Astana po roku

10. septembra 2018 uplynul presne rok od dátumu, keď sa po 93 dňoch zatvorili brány medzinárodnej špecializovanej výstavy Astana EXPO 2017 „Energia budúcnosti“. Kvalitná organizácia výstavy, ktorú navštívili 4 milióny hostí (15 % zo zahraničia), bola nesporne úspechom pre Kazachstan a umožnila mu lepšie sa zviditeľniť na medzinárodnej scéne. V centrálnej štruktúre, ktorou je budova Nur Alem v tvare gule, je dnes múzeum moderných technológií, pravidelne sa tam konajú rôzne vzdelávacie a náučné akcie hlavne pre mladých ľudí. Múzeum od začiatku r. 2018 už navštívilo viac ako 20 tis. študentov zo všetkých regiónov Kazachstanu. V modernom komplexe kongresového centra sa už uskutočnil celý rad podujatí na národnej a medzinárodnej úrovni. Spomenúť možno Astanské ekonomické fórum, ktoré sa uskutočnilo v máji 2018 (<https://www.forum-astana.org/ru/nod>) alebo Svetový bankový kongres (jún 2018). V komerčných pavilónoch boli otvorené digitálne priestory štátnej pošty a centrum služieb občanom. Oficiálne bolo už uvedené do prevádzky Medzinárodné finančné centrum Astana (<https://aifc.kz/ru>), ktoré však zatiaľ funguje skôr virtuálne. V blízkej budúcnosti by sa mali rozbehnúť aj ďalšie aktivity v priestoroch Expa, hlavne činnosť Medzinárodného centra zelených technológií a investičných projektov pod egidou OSN, Medzinárodného technoparku IT start-upov „Astana-Hub“ (<https://astanahub.com/>), IT univerzity a podnikateľského centra.

Plán na zníženie dopadu protiruských sankcií

Minister hospodárstva T. Sulejmenov informoval 10.9., že vláda pripravila akčný plán na zníženie negatívneho dopadu protiruských sankcií na kazašskú ekonomiku. Detaily plánu neboli zverejnené, obsahuje však opatrenia na podporu priemyselných odvetví a podnikov, ktoré sú najviac vystavené dopadu sankcií. Sulejmenov tiež upozornil na to, že pokiaľ budú v novembri 2018 zavedené ďalšie sankcie, prepád výmenného kurzu národnej meny KZT voči USD, ktorý je už viac ako týždeň pod historickým minimom, bude ďalej pokračovať, čo vyvolá tlak na rast inflácie nad plánovaný koridor (do 6,8 % v decembri 2018).

Prezentácia ekonomických záujmov v zahraničí

Ministerstvo zahraničných vecí Kazachstanu a investičný fond Samruk-Kazyna (Fond národného blahobytu s aktívami na úrovni 78 mld. USD) podpísali 1.9. spoločný akčný plán na podporu ekonomických záujmov Kazachstanu v zahraničí. Dokument definuje spoločné aktivity v oblasti podpory prílevu priamych zahraničných investícií a exportu kazašskej produkcie, organizácie medzinárodných prezentačných akcií, zvyšovanie povedomia o Kazachstane, zlepšovanie informovanosti o privatizačnom programe na roky 2016-2020, dopravnom a logistickom potenciáli Kazachstanu, organizácii zasadnutí bilaterálnych podnikateľských rád a komisií.

Krach tretej banky v priebehu jedného mesiaca

Národná banka Kazachstanu s platnosťou od 19.9. odobrala licenciu spoločnosti Bank Astana na realizáciu bankových a iných operácií a ustanovila v banke dočasnú správu. Dôvodom straty licencie je systematické neplnenie dohodnutých záväzkov a nedodržovanie noriem v oblasti platobných operácií. Ďalším krokom Národnej banky bude požiadať súdne orgány o likvidáciu Bank Astana. Pred necelým mesiacom (27.8.) banka pritom odobrala licencie iným dvom finančným inštitúciám – Eximbank a Qazaq Banki.

3. Energetika / nerastné suroviny / obnoviteľné zdroje energie

Dodávky nízko obohateného uránu do banky IAEA v Kazachstane

17.9. bola podpísaná dohoda medzi IAEA a Ruskou federáciou o preprave nízko obohateného uránu (LEU) a zariadenia nevyhnutného pre fungovanie LEU banky IAEA v Kazachstane, v ktorej bude uskladnená rezerva LEU. Bude mať funkciu dodávateľa poslednej inštancie pre členské štáty IAEA v prípade, keď by boli dodávky LEU jadrovej elektrárni prerušené z mimoriadnych dôvodov a členský štát nebude schopný zabezpečiť LEU z komerčných zdrojov alebo iným spôsobom. Banka, ktorá bola inaugurovaná v auguste 2017, sa nachádza v Ust'-Kamenogorsku na Ul'binskom metalurgickom závode, ktorý je jedným z najstarších zariadení jadrovej energetiky v Kazachstane.

Výstavba najväčšej fotovoltaickej elektrárne v Strednej Ázii

Akim Karagandijskej oblasti E. Košanov informoval 20.9., že do konca tohto roku bude uvedená do prevádzky najväčšia fotovoltaická elektráreň v Kazachstane a celej Strednej Ázii s inštalovanou kapacitou 100 MW. Projekt v celkovej hodnote 139,5 mil. EUR sa nachádza pri meste Saraň neďaleko do Karagandy, jeho výstavba začala 7.6.2017 a nesie slovensko-českú „stopu“, nakoľko hlavný podiel na jeho realizácii má trojica podnikateľov J. Sonnenstein (Česká republika), A. Berens (NSR) a D. Podhorský, bývalý vedúci zastupiteľského úradu Slovenskej republiky v Astane v r. 2005-2011.

Okrem uvedenej fotovoltaickej elektrárne plánuje Kazachstan vybudovať ďalšiu s ešte vyšším výkonom (150 MW) v Almatinskej oblasti blízko mesta Kapšagaj. Projekt bude v hodnote 150 mil. USD realizovaný v r. 2019 v spolupráci s čínskymi partnermi.

Výstavba novej rafinérie

Vedenie Karagandijskej oblasti informovalo 25.9., že v okrese Žanarka bude na ploche 100 ha postavená nová rafinéria s ročnou kapacitou 1 mil. ton ropy. Projekt v hodnote 300 mld. KZT (710 mil. EUR) bude financovaný skupinou investorov zo Singapuru (podiel štátu nebol špecifikovaný) a mal by byť ukončený do 2 rokov. Kazachstan má v súčasnosti v prevádzke 3 ropné rafinérie (Atyrau, Šymkent a Pavlodar), výstavbu štvrtej, o ktorej si dlho diskutovalo, si vyžiadala rastúci dopyt po pohonných hmotách a snaha nahradiť ich dovozy z Ruskej federácie.

4. Medzinárodné hospodárske vzťahy / regionálna spolupráca / vzťahy s EÚ

Zintenzívnenie ekonomickej spolupráce s Čínou

Minister pre investície a rozvoj Ž. Kassymbek informoval, že **do konca roku 2018 bude zrealizovaných 8 spoločných kazaško-čínskych projektov** v oblasti stavebníctva, logistiky, chemického a potravinárskeho priemyslu, ktoré sú súčasťou dohody o realizácii 51 spoločných projektov v celkovej hodnote 27 mld. USD podpísanej v r. 2016. Za najvýznamnejšiu čínsku akvizíciu, realizovanú doposiaľ v rámci uvedenej dohody, minister

označil kúpu 49 % akcií suchého prístavu/slobodnej ekonomickej zóny Chorgos (kazaško-čínska hranica) čínskou prepravnou spoločnosťou COSCO.

Britské investície do rozvoja infraštruktúry

Ministerstvo zahraničných vecí Kazachstanu informovalo 19.9., že britská vládna agentúra Export Finance uskutočnila návštevu Astany, počas ktorej prejavila záujem financovať infraštruktúrne projekty v Kazachstane v hodnote dosahujúcej 3 mld. USD. Začaté boli už rokovania s rezortom poľnohospodárstva, kde britská strana má rozpracovanú štúdiu realizovateľnosti projektu zásobovania vidieckych oblastí Kazachstanu pitnou vodou.

Delegácia Európskeho parlamentu na návšteve Kazachstanu

Delegácia EP vedená europoslancom C.D. Predom uskutočnila oficiálnu návštevu Kazachstanu v dňoch 17.9.-18.9. v rámci svojej návštevy regiónu Strednej Ázie. Na programe boli stretnutia so zástupcami kazašského parlamentu, ministerstva zahraničných vecí, Generálnej prokuratúry, vedeckých a vzdelávacích inštitúcií Kazachstanu. Ich predmetom boli otázky medziparlamentnej spolupráce medzi EÚ a Kazachstanom v obchodnej a ekonomickej oblasti, energetike, doprave, bezpečnosti, ľudských právach a právnom štáte.

Spolupráca s Tureckom

Prezident N. Nazarbajev uskutočnil 12.9.-13.9. **oficiálnu návštevu Turecka**, na programe ktorej okrem stretnutia s prezidentom R. Erdoganom boli aj rokovania so zástupcami podnikateľských kruhov. Zúčastnil sa tiež na 3. zasadnutí Rady pre strategickú spoluprácu medzi Kazachstanom a Tureckom na vysokej úrovni. Na kazaško-tureckom podnikateľskom fóre, ktoré sa uskutočnilo 12.9., bolo podpísaných 22 dokumentov o investičnej a obchodno-ekonomickej spolupráci medzi obidvomi krajinami v celkovej hodnote prevyšujúcej 1,7 mld. USD.

Summit turkojazyčných štátov

6. summit Rady pre spoluprácu turkojazyčných krajín (Kazachstan, Kirgizsko, Azerbajdžan, Uzbekistan, Turkmenistan) sa uskutočnil 3.9. v kirgizskom meste Čolpon-Ata na úrovni prezidentov členských krajín a za účasti maďarského premiéra V. Orbána. Kazachstan na stretnutí odovzdal predsedníctvo Rady do rúk Kirgizska. Prezident N. Nazarbajev v tejto súvislosti uviedol, že dôležitou súčasťou kazašského predsedníctva bolo rozpracovanie koncepcie integrácie turkojazyčných krajín, ktorá je v súčasnosti pripravená na schválenie. Stanovuje ciele a princípy, etapy rozvoja integrácie a spôsoby jej realizácie. Novým generálnym tajomníkom Rady bol zvolený zástupca Kazachstanu B. Armeev a Maďarsko získala štatút jej pozorovateľa.

Maďarský premiér V. Orbán na margo svojej účasti na 6. summite Rady pre spoluprácu turkojazyčných krajín vyhlásil, že vzťahy medzi Maďarskom a Kazachstanom sú na strategickej úrovni a Maďarsko je pripravená vyzdvihnúť na rovnakú výšku aj vzťahy s Kirgizskom a Uzbekistanom. Ako uviedol, Maďarsko má unikátny a svojrázny jazyk, ktorý je príbuzný s turkickým. Maďarsko prijala kresťanstvo, ale stojí na kypčacko-turkických základoch. Každoročne usporadúva Kurultaj (tradičné stredoázijské nomádske hry), na ktorých sa zúčastňujú aj zástupcovia turkojazyčných národov.

Ratifikácia daňovej dohody s Uzbekistanom

Prezident N. Nazarbajev podpísal 19.9. zákon o ratifikácii protokolu týkajúceho sa dodatkov k Dohode o zamedzení dvojitého zdanenia a zabránení daňovému úniku v odbore daní z príjmov a z majetku medzi Kazachstanom a Uzbekistanom. Protokol, ktorý bol podpísaný

v marci 2017, si kladie za cieľ zlepšiť spoluprácu daňových úradov oboch krajín a revidovať niektoré ustanovenia dohody v oblasti zdanenia špecifických druhov príjmu.

Investície IFC

IFC, člen skupiny Svetovej banky, informovala 20.9., že v rozpočtovom roku 2018 (končil 30.6.) investovala v Kazachstane celkovo 111,5 mil. USD, hlavne do projektov v oblasti poľnohospodárstva na rozvoj malého podnikania a zlepšenie prístupu k finančným zdrojom. Celkové investičné záväzky IFC v Európe a Strednej Ázii pritom predstavovali 2,9 mld. USD, najviac prostriedkov sa ušlo Turecku (1,1 mld. USD), Rumunsku (336,4 mil. USD), Srbsku (190,5 mil. USD) a Ukrajine (129,1 mil. USD).

Spolupráca s Gréckom

V Aténach sa 24.9. uskutočnilo 4. zasadnutie kazašsko-gréckej medzivládnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu na úrovni námestníkov ministrov zahraničných vecí. Boli konštatované priaznivé tendencie vo vývoji obchodného obratu, ktorý v r. 2017 dosiahol 980,6 mil. USD (z toho kazašský export bol 964 mil. USD) a medziročne sa zvýšil o 10,5 %. Ďalší rast obchodnej výmeny bol zaznamenaný za 7 mesiacov r. 2018, kde 750 mil. USD predstavovalo nárast o 20 %. V Kazachstane sú v súčasnosti realizované spoločné investičné projekty v oblasti výroby fotovoltaiických komplexov pre slnečné elektrárne, inžinieringu pre prieskum morských nálezísk nerastných surovín, produkcie stavebných materiálov. Podpísané bolo memorandum o porozumení a spolupráci v oblasti cestovného ruchu, kde grécka strana ponúkla expertízu pri rozpracovaní kazašského vládneho programu rozvoja cestovného ruchu do r. 2025 a nového zákona na podporu turistickej činnosti.

5. Dôležité výstavy a veľtrhy v teritóriu (október – november 2018)

Powerexpo Almaty

17. ročník medzinárodného veľtrhu energetiky, elektrotechniky a energetického strojárstva

<https://www.powerexpo.kz/ru/>

Termín: 23.10.-25.10.2018

Miesto: Almaty, výstavné centrum КИЦС "Атакент", ул. Тимирязева 42

Zoznam vystavovateľov:

<https://www.powerexpo.kz/ru/powerexpo-almaty/spisok-uchastnikov/2018>

Kazagro/Kazfarm

Medzinárodný poľnohospodársky veľtrh

<http://kazagroexpo.kz/>

<http://expogroup.kz/category/events/>

Termín: 31.10.-02.11.2018

Miesto: Astana, výstavný areál КОРМЕ,

Выставочный центр "Корме" Левый берег, ул. Достык, 3

Agro World Kazakhstan 2018

13. ročník medzinárodného poľnohospodárskeho veľtrhu

<https://agroworld.kz/ru/>

Termín: 31.10.-02.11.2018

Miesto: Almaty, výstavné centrum КИЦС "Атакент", ул. Тимирязева 42

Zoznam vystavovateľov:

<https://agroworld.kz/ru/vystavka/spisok-uchastnikov/2018>

CleanExpo Kazakhstan 2018

16. ročník medzinárodného veľtrhu čistiacej techniky a zariadení

<https://horexexpo.kz/ru/>

Termín: 31.10.-02.11.2018

Miesto: Almaty, výstavné centrum КЦДС "Атакент", ул. Тимирязева 42

Zoznam vystavovateľov:

HOREX 2018

14. ročník medzinárodnej výstavy zariadení a vybavenia pre hotely, reštaurácie, supermarkety

<https://horexexpo.kz/ru/>

Termín: 31.10.-02.11.2018

Miesto: Almaty, výstavné centrum КЦДС "Атакент", ул. Тимирязева 42

Zoznam vystavovateľov:

<https://horexexpo.kz/ru/vystavka/spisok-uchastnikov/2017>

WorldFood Kazakhstan 2018

21. ročník medzinárodného potravinárskeho veľtrhu

<https://www.worldfood.kz/ru/>

Termín: 31.10.-02.11.2018

Miesto: Almaty, výstavné centrum КЦДС "Атакент", ул. Тимирязева 42

Zoznam vystavovateľov:

<https://www.worldfood.kz/ru/vystavka/spisok-uchastnikov/arkhiv>

Astana Zdorovie 2018

15. ročník medzinárodného veľtrhu zdravotnej starostlivosti

<https://www.astanazdorovie.kz/ru/>

Termín: 31.10.-02.11.2018

Miesto: Astana, výstavný areál KORME,

Выставочный центр "Корме" Левый берег, ул. Достык, 3

Zoznam vystavovateľov:

<https://www.astanazdorovie.kz/ru/vystavka/spisok-uchastnikov/2018>

Prehľad výstavných akcií organizovaných v Kazachstane v roku 2018:

<https://www.mzv.sk/documents/736307/347854/Kazachstan+-+ve%40BEtrhy+a+v%40C3%BDstavy+2018>

Prehľad výstavných akcií organizovaných v Kazachstane v roku 2019:

<https://www.mzv.sk/documents/736307/347854/Kazachstan+-+ve%40BEtrhy+a+v%40C3%BDstavy+2019>

Zdroj: Kapital KZ, Kazakhstan Today, Kazinform, Government KZ, Zakon KZ, Strategy 2050, Astana Times, Akorda, 24 Chabar, Forbes KZ, Finprom KZ, Informburo KZ, Kazpravda, Primeminister KZ, Qazaq Times, Tengrinews, Kaznews, Ranking KZ, Ministerstvo energetiky KZ, Ministerstvo financií KZ, Výbor pre štatistiku KZ, Ministerstvo národného hospodárstva KZ

Spracoval: Ján Galoci, radca

Astana, 26.09.2018